

**Життєвий шлях і науковий доробок Олександра Цинкаловського:
історіографічний аспект**

У статті, присвяченій особі знаного історика, археолога, етнографа та волинезнавця Олександра Цинкаловського, на підставі історіографічних джерел виділено основні періоди і тематичні напрями у дослідженні його творчої спадщини. Показано вплив вченого на подальші волинезнавчі студії.

Ключові слова: Олександр Цинкаловський, Волинь, історіографія, наукова спадщина.

Дяченко Вікторія. Жизненный путь и научное наследие Александра Цинкаловского: историографический аспект. Стаття посвящена личности выдающегося исследователя Волини – Александра Цинкаловского. На основании историографических источников выделяются основные периоды и направления в исследовании творчества учёного, их особенности. Указывается, что в советский период труды историка игнорировались, а признание значения его работ с истории Волини произошло уже после провозглашения независимости Украины. Показывается влияние наследия исследователя на следующие поколения исследователей прошлого Волини. Выделяются работы историографического характера, посвященные как общей характеристике наследия Александра Цинкаловского, так и отдельных направлений (археология, этнология, гидрология и т. д.). Обращается внимание, что творчество историка имело влияние не только на украинскую, но и на польскую историческую науку, в связи с чем понятно внимание польских учёных к его наследию. Указывается на отсутствие комплексного исследования жизни и творчества известного исследователя прошлого Волини.

Ключевые слова: Александр Цинкаловский, Волинь, историография, научное наследие.

Dyachenko Victoriia. Life Journey and Scientific Heritage of Oleksandr Tsynkalovsky: Historiographical Aspect. The article is dedicated to outline the prominent Volyn researcher – Oleksandr Tsynkalovsky. The main periods, destinations and their peculiarities are highlighted in the researches of the academic on the basis of various historiographical sources. Accordingly to the examined sources, the works of the historian were ignored in the period of the USSR, and appeared categorically important to the history of Volyn region only after declaration of independence of Ukraine. The article outlines an influence of the researcher's heritage on the next generation of Volyn historians. The examined historiographical works are dedicated to the general characteristics of the heritage and particular destinations (archeology, ethnology, hydrology, etc.) of Oleksandr Tsynkalovsky. It is necessary to pay attention that works of historian had an enormous influence on Ukrainian as well as Polish history. Therefore, polish researchers give attention to his heritage. The article shows the lack of comprehensive studies of the life and work of the well-known Volyn researcher.

Key words: Oleksandr Tsynkalovsky, Volyn, historiography, scientific heritage.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній історичній науці все очевиднішою стає тенденція розвитку студій з регіоналістики, краєзнавства та біографістики. Подолання кризи сучасного історичного знання неможливе без вироблення нових методологічних підходів до осмислення й узагальнення зробленого, нових методик «мікроісторичного» аналізу. Принципи міждисциплінарності та компаративістські підходи відкривають тут справді неосяжні обрії. Безумовною є потреба в науковому впорядкуванні широкого кола категорій і понять, що входять у структуру нового міждисциплінарного наукового напрямку – регіоналістики. Це стосується і поняття «регіональна історіографія», одного з основоположних у системі історичного регіоналізму. У цьому контексті актуальним видається вивчення життя та творчої спадщини Олександра Миколайовича Цинкаловського (1898–1983) – знаного волинезнавця, археолога та історика, що дає змогу поєднати ці актуальні на сьогодні напрями досліджень.

Попри те, що Олександр Цинкаловський автор низки праць з історії Волині, які мають концептуальне значення і актуальні для вивчення минувшини Волині і в наш час, донині ми не маємо повноцінного дослідження його внеску у розвиток української історичної науки.

Мета і завдання статті. Саме тому метою цієї розвідки є дослідження вітчизняної та зарубіжної історіографії, присвяченої вченому. Досягнення цієї мети передбачає такі завдання: комплексний аналіз історіографічних джерел та історіографічного процесу ХХ ст. та місця в ньому Олександра Цинкаловського; виділення етапів дослідження доробку вченого та їх особливостей, визначення впливу результатів наукових пошуків історика на вивчення історії Волині у подальшому.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз історіографії досліджуваної проблеми слід проводити з певними застереженнями у контексті трьох основних історіографічних періодів, які невіддільні від загальних тенденцій розвитку історичної

науки та суспільства, – дорадянського, радянського та сучасного. Саме тому дослідження творчості археолога, історика, етнографа, краєзнавця Олександра Цинкаловського варто розділити на три етапи:

- дорадянський період збігається з науковою діяльністю вченого до початку радянізації Західної України у 1939 р., коли здійснено початковий аналіз зробленого на той момент дослідником (переважно це рецензії на праці, опубліковані вченим);
- діаспорний період, коли дослідник стає відомим і визнаним як у Польщі, де він мешкав, так і серед істориків українського походження, які мешкали за межами України;
- сучасний період розпочався після проголошення у 1991 р. незалежності і пов'язаний із вивченням наукової спадщини в Україні та визначенням місця Олександра Цинкаловського в українській історіографії.

Що стосується радянського періоду, то вважаємо недоречним виділяти його як окремий етап вивчення наукової спадщини вченого, оскільки у Радянській Україні праці Олександра Цинкаловського замовчувалися, спроби вченого поширити результати своїх наукових пошуків зазнали невдачі, а студії його творчості не проводилися.

Слід вважати, що перші оцінки доробку вченого були зроблені ще у 1930-х рр. Саме тоді, зокрема, з'явилася рецензія на його роботу «Княжий город Володимир», яку й донині вважають одним із найфундаментальніших видань з історії стародавнього міста [9]. Прикметно, що вже перші напрацювання історика, у яких Олександр Цинкаловський використовував усі тодішні можливості наукового пізнання в історичній галузі, були помічені і належно оцінені.

Одну з перших спроб підсумувати творчу спадщину вченого і подати бібліографію його праць здійснив ще один відомий український дослідник – М. Бойко [6]. Він зробив реєстр публікацій історика, розпорошених по різних українських та іншомовних виданнях. Але, не маючи ні оригінальних статей, ні доступу до джерел, М. Бойко подав при деяких позиціях неповні та неточні дані (що не применшує важливості згаданого бібліографічного покажчика для дослідників творчості вченого).

Серед авторів з української діаспори, які писали про наукову діяльність О. Цинкаловського, слід назвати А. Курдидика [26], С. Радіона [43], В. Шиприкевича [53]. Однак їхні розвідки не були комплексним дослідженням творчості вченого, а лише короткими нарисами життєвого шляху та відзначенням певних досягнень вченого (переважно у вигляді відгуків-рецензій). Варто відзначити працю Ст. Радіона, у якій подано своєрідну автобіографію, складену з епістолярію вченого [45]. Цінністю цієї роботи слід вважати оприлюднення джерел особового походження, які є значущими для реконструкції особи історика.

Інформацію про біографію та наукову творчість О. Цинкаловського зафіксовано в «Енциклопедії українознавства», яку редагував д-р Володимир Кубійович. Хоча й автори акцентували увагу лише на одному боці діяльності вченого (як археолога), проте це можна вважати визнанням українцями діаспори внеску історика у дослідження минулого.

У зв'язку зі смертю вченого з'являється низка некрологів, які у концентрованому вигляді подавали біографічну інформацію та характеризували його діяльність [25].

Знайомство з творчим спадком О. Цинкаловського стало помітним явищем наукового життя часів незалежної України. З 90-х років ХХ ст. і до цього часу спостерігається пошкваллення інтересу до особи вченого, відбувається активне вивчення окремих напрямів наукової творчості О. Цинкаловського. Серед них археологія, етнографія, популяризаторська діяльність науковця. Виявом повернення вченого в український науковий простір є поява матеріалів про нього в енциклопедичних та довідкових виданнях [33]. Особливе місце у цьому процесі займають дві міжнародні наукові історико-краєзнавчі конференції «Олександр Цинкаловський і край», проведені 1998 р. та 2008 р. у Володимирі-Волинському і присвячені різноманітним аспектам життєвого та наукового шляху вченого.

Одними з перших у незалежній Україні інформацію про історика подали О. Гаврилюк, С. Гаврилюк, В. Лішний [10], Г. Гуртовий [15], С. Кіт [22], В. П'ясецький [44], І. Пашук [38]. Серед вчених, які присвячували свої студії дослідженню творчості відомого волинезнавця, слід назвати таких, як В. Данилюк [16], О. Дзюбан [17], В. Мазурок [30], О. Петруніна [39], О. Цибульська [50], М. Шевчук [51] та ін. Зазначені автори намагалися зробити якомога повніший комплексний аналіз творчого доробку вченого, його місця в українській історіографії та волиніані (М. Ковальський [19]). Саме таке розуміння спадщини вченого є цілком логічним з огляду на те, що у своїх роботах він намагався дати відповідь на питання: як у цих фізико-географічних умовах, господарських та комунікаційних обставинах йшло заселення; як формувалися економічні та популяційні осередки, перетворюючись у культурні, соціальні політичні центри; як складалися відносини з іншими регіонами; якою була роль цього регіону.

Водночас з'являються роботи, у яких розглядаються окремі напрями наукових зацікавлень О. Цинкаловського. Особливу увагу історики приділяють висвітленню внеску дослідника в розвиток археології. Саме цьому присвячені студії Л. Крушельницької [23], М. Кучинка [28], Д. Павліва [36], І. Суса [49]. І це не випадково, адже він був, наприклад, одним із перших, хто розпочав у 30-х роках ХХ ст. систематичні дослідження Зимнівського городища-поселення ранніх слов'ян. Значення етнографічних матеріалів історика аналізують О. Ошуркевич [34], І. Сус [49]; дослідження в галузі гідрології О. Цинкаловського показує Р. Сенчишак [48]. На особливу згадку заслуговує спроба О. Бобака написати інтелектуальну біографію дослідника [5], яка попри свій науково-популярний характер містить чимало інформації для розуміння механізмів формування особистості історика. Значним внеском у подальше вивчення життя і творчості вченого слід вважати покажчик, який уклала Л. Дейнека до 115-ї річниці від дня народження науковця [32].

Із часом українські історики стали звертатися до джерелознавчого аспекту вивчення творчості дослідника. При чому це торкається як архівних матеріалів, які стосуються О. Цинкаловського (В. Білик [3], Н. Шестакова [52]), епістолярної спадщини (А. Пісоцький [40], Б. Колосок), так і публікацій невідомих праць історика (М. Корзонюк [21]). Слід виокремити також ті матеріали, які відображають досвід особистого спілкування з О. Цинкаловським, виявляють особистість вченого, енциклопедичність знань та комплексний підхід до вивчення минулого Волині («Потрібна історія Волині, яка стикувалася би з історією України-Руси Михайла Грушевського»). Саме такими є публікації Н. Грабарчук [13], П. Заклекти [18], В. Люпи [29], Н. Мельничук [31], В. П'ясецького [33, с. 39–44] та ін.

Однією з ознак повернення спадщини О. Цинкаловського є згадка його імені у низці узагальнювальних і довідкових видань. Це «Українська журналістика в іменах» (Львів, 2001), «Млинівщина літературна» І. Пашука (Рівне, 1992), «Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині» С. Терського (Львів, 2010). У довідковій літературі помітне намагання дати об'єктивну оцінку доробку вченого та вказати на енциклопедичний характер зацікавленості дослідника волинським краєм.

Серед закордонних учених інтерес до спадщини волинезнавця спостерігаємо серед істориків Польщі. Це логічно, оскільки значну частину свого життя він мешкав у Кракові. Серед польських дослідників назвемо А. Гачула [55], Я. Гурбу [56], Є. Куснежа [57; 58] та ін. Їх матеріали дають змогу більш повно відтворити життєвий шлях О. Цинкаловського та всю різноманітність його наукових зацікавлень. Зокрема, важливим і цікавим є з'ясування значення досліджень О. Цинкаловського для розвитку польської археології. Адже його активна праця як археолога, історика отримала визнання серед колег у Польщі, де він проживав та працював після Другої світової війни. Крім того, тут слід виділити щонайменше два моменти. По-перше, відірваний від основного ареалу своїх досліджень (Волині), він з успіхом почав вивчати життя, побут та історію ще однієї гілки українського народу, що над Сяном, землі, котрі увійшли до складу ПНР. По-друге, дослідник невтомно інформував польську наукову громаду про результати розвідок на території України. Водночас варто відзначити, що попри тривале проживання у Польщі у післявоєнний час, польські вчені цілком слушно називають О. Цинкаловського «українським археологом».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. О. Цинкаловський нині зайняв чільне місце серед дослідників Волині, а його доробок є доступним науковцям, краєзнавцям, студентам. Проте одне із завдань сучасних дослідників – популяризувати багату волиніану вченого, вводити в науковий обіг цінний джерельний матеріал, який зібрав історик. Враховуючи те, що наукова спадщина О. Цинкаловського значна за обсягом і за діапазоном наукових зацікавлень, його дослідження є вагомим внеском у різні галузі знань (краєзнавство, археологія, етнологія, гідрологія), робіт, де наукова творчість і життєвий шлях волинезнавця були б предметом детального аналізу, немає. Проблема вивчення постаті та комплексного дослідження доробку вченого залишається актуальною і потребує подальших наукових пошуків.

Джерела та література

1. Бібліографія наукових праць ювілята, 1930–1973 / впоряд. М. Бойко // Цинкаловський О. Старовинні пам'ятки Волині / О. Цинкаловський. – Торонто : [б. в.], 1975. – С. 117–123.
2. Бібліографія наукових праць ювілята, 1930–1973 / впоряд. М. Бойко // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.). – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 49–51.
3. Білик В. Матеріали О. Цинкаловського у фондах Волинського краєзнавчого музею / В. Білик // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 49–53.

4. Бобак О. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства / О. Бобак // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 11–19.
5. Бобак О. Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства / О. Бобак. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 112 с.
6. Бойко М. Справжні ініціатори і редактори словника Волині (Причинок до редагування) / М. Бойко // *Бойко М. Персональна бібліографія = Personal bibliography*. – Блумінгтон : Осередок бібліографії Волині, 1992. – С. 157–158.
7. Бундак О. Олександр Цинкаловський : історико-археологічні студії / О. Бундак // *Українська історична наука на шляху творчого поступу : доп. та повідомл. / III Міжнар. наук. конгрес укр. істориків (Луцьк, 17–19 трав. 2006 р.)*. В 3 т. Т. 3. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – С. 364–368.
8. Василюк Л. Олександр Цинкаловський і Волинь / Л. Василюк // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 42.
9. Вільнич А. Історичні праці про Волинь (О. Цинкаловський «Княжий город Володимир» і інші) / А. Вільнич // *Наш Світ*. – 1936. – Ч. 2 (лютий). – С. 12–14.
10. Гаврилюк О. Н. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник Волині та Волинського Полісся / О. Н. Гаврилюк, С. В. Гаврилюк, В. М. Лішній // *Матеріали XL наук. конф. проф.-викл. складу і студ. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки*. – Луцьк : [б. в.], 1994. – Ч. 2. – С. 48–50.
11. Гачок А. Місця, пов'язані з життям та діяльністю Олександра Цинкаловського (повідомлення) / А. Гачок // *Кучинко М. Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби / М. Кучинко, Г. Охріменко, В. Савицький*. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – С. 243–244.
12. Гика В. М. Волинські дороги Олександра Цинкаловського / В. Гика // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах : в 3 т. Т. 3 / *М-во освіти і науки України, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Волин. академ. дім ; авт.-упоряд. : Л. К. Оляндер, Л. В. Бублейник, А. М. Силук ; за заг. ред. М. І. Дубини*. – Луцьк : [б. в.], 1999. – С. 646–648.
13. Грабарчук Н. «...І аз воздам» (Спогади) // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 41–45.
14. Гуртовий Г. Науковий подвиг О. М. Цинкаловського / Г. Гуртовий // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 44–46.
15. Гуртовий Г. О. Дослідник історії Волині (до 95-річчя з дня народження О. М. Цинкаловського) / Г. Гуртовий // *Гуртовий Г. О. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія*. – Луцьк : [б. в.], 1994. – С. 106–108.
16. Данилюк А. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник давнини Волині / А. Данилюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права : зб. наук. пр.* – Луцьк : [б. в.], 2004. – С. 43–45.
17. Дзюбан О. Олександр Миколайович Цинкаловський – археолог, історик, музейний працівник, публіцист / О. Дзюбан // *Українська періодика: Історія і сучасність : доп. та повідомл. Сьомої всеукр. наук.-теорет. конф. (Львів, 17–18 трав. 2002 р.) / за ред. М. М. Романюка*. – Львів : [б. в.], 2002. – С. 635–639.
18. Заклекта П. Пам'ятна зустріч / П. Заклекта // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 46.
19. Ковальський М. Роль Олександра Цинкаловського в українській історіографії і волиніані / М. Ковальський // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 46–47.
20. Корзонюк М. Великий дослідник нашого краю / М. Корзонюк // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали IX Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 47–48.
21. Корзонюк М. З неопублікованої спадщини: 1. Володимир-Волинський: Відгомін сивих віків. 2. Адам Кисіль: легенди і дійсність / М. Корзонюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права : зб. наук. пр.* – Луцьк : [б. в.], 2004. – С. 61–68.
22. Кот С. Олександр Цинкаловський: життя, присвячене Волині / С. Кот // *Праці Центру пам'яткознавства : зб. наук. пр. / Центр пам'яткознавства НАН України та УТОПІК*. – К. : [б. в.], 1992. – Вип. 1. – С. 174–180.
23. Крушельницька Л. Олександр Цинкаловський – археолог та історик Волині / Л. Крушельницька // *Т. Шевченко і українська національна культура : матеріали наук. симпозіуму (Львів, 8–9 черв. 1989 р.)*. – Львів : [б. в.], 1990.

24. Ксендзук Е. Олександр Цинкаловський : матеріали до бібліографії / Е. Ксендзук // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 49.
25. Курдидик А. Археолог Волині помер: його твір житиме / А. Курдидик // *Український голос: канадійський фермер*. – Вінніпег : [б. в.], 1984. – Чис. 13. – 19 берез.
26. Курдидик А. Книга про Волинь і Полісся: Черговий осяг волинян : краєзнавчий словник проф. О. Цинкаловського / А. Курдидик // *Літопис Волині*. – Вінніпег : [б. в.], 1988. – Чис. 15. – С. 106–108.
27. Кучинко М. М. Олександр Цинкаловський та його книга «Княжий город Володимир» / М. Кучинко // *Княжий город Володимир : історико-краєзнавчі нариси*. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – С. 10–13.
28. Кучинко М. М. Олександр Цинкаловський – видатний дослідник археології Волині / М. Кучинко // *Нариси історії давньої Волині / за ред. Г. Охріменка*. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – С. 12–18.
29. Люпа В. Олександр Цинкаловський у спогадах колишньої гімназистки Ольги Каравасвої, мешканки села Кречів Володимир-Волинського району / В. Люпа // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVІІ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 46–49.
30. Мазурок В. Олександр Цинкаловський як дослідник південної Волині / В. Мазурок // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 51–52.
31. Мельничук Н. Спогади про О. Цинкаловського за час його перебування у Володимир-Волинському у 70-х роках ХХ ст. / Н. Мельничук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVІІ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 45–46.
32. Олександр Цинкаловський та праісторія Волині / Г. Охріменко, Н. Скляренко, О. Калішук та ін. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 740 с.
33. Олександр Цинкаловський (1893–1983) : біобібліографічний нарис до 115-ої річниці від дня народження / уклад. Л. Дейнека ; б-ка Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – (Дослідники Волині. Дати і долі ; вип. 6).
34. Ошуркевич О. Етнокультурні дослідження Олександра Цинкаловського / О. Ошуркевич // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 53–54.
35. Ошуркевич О. Цинкаловський Олександр Миколайович / О. Ошуркевич // *Українська журналістика в іменах*. – Львів : [б. в.], 2001. – Вип. 8. – С. 301–304.
36. Павлів Д. Олександр Цинкаловський і дослідження пам'яток лужицької культури на Волині / Д. Павлів // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали ХІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф.* – Луцьк : [б. в.], 2003. – Ч. 2. – С. 137–138.
37. Павлюк В. Олександр Цинкаловський як дослідник історії Волині / В. Павлюк // *Житомир в історії Волині і України : тези Всеукр. наук. краєзн. конф.* – Житомир : [б. в.], 1994. – С. 151–153.
38. Пашук І. Олександр Цинкаловський / І. Пашук // *Пашук І. Млинівщина літературна*. – Рівне : [б. в.], 1992. – С. 65.
39. Петруніна О. Олександр Цинкаловський і Волинь / О. Петруніна // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ХХVІІ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 27–30.
40. Пісоцький А. Епістолярна спадщина О. Цинкаловського / А. Пісоцький // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 55–58.
41. Пісоцький А. Наукова діяльність О. Цинкаловського / А. Пісоцький // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: християнство в історії і культурі Володимира-Волинського та Волині : матеріали ХLVІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. / упоряд. А. Силук*. – Луцьк : [б. в.], 2013. – Вип. 47. – С. 246–249.
42. Пісоцький А. Олександр Цинкаловський в українській пресі Польщі / А. Пісоцький // *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер. Історичні науки*. – 1999. – Вип. 5. – С. 101–103.
43. П'ясецький В. Володимир Олександра Цинкаловського / В. П'ясецький // *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край : матеріали ІХ Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. (20–23 січ. 1998 р.)*. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – С. 36–41.
44. П'ясецький В. О. Цинкаловський – видатний краєзнавець Волині / В. П'ясецький // *Минуле і сучасне Волині: історичні постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. (11–13 жовт. 1991 р.)*. – Луцьк : [б. в.], 1991. – С. 11–13.
45. Радіон С. Професор Олександр Цинкаловський: до ювілею 75-ліття життя й 55-ліття наукової праці / С. Радіон // *Цинкаловський О. Старовинні пам'ятки Волині / О. Цинкаловський*. – Торонто : [б. в.], 1975. – С. 29–33.
46. Рожко В. Пам'яті видатного дослідника Волині (до сторіччя народження професора Олександра Цинкаловського) / В. Рожко // *Волинський православний вісник*. – Луцьк : [б. в.], 1998. – Ч. 2. – С. 102–104.

47. Семенюк А. Олександр Цинкаловський / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: минуле і сучасне. – Луцьк : [б. в.], 2000. – С. 252.
48. Сенчишак Р. Дослідження Олександра Цинкаловського в галузі гідрології (за матеріалами праці «Річка Прип'ять та її допливи») / Р. Сенчишак // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю магдебурзького права / упоряд. А. Силук. – Ковель : [б. в.], 2013. – Вип. 50. – С. 129–132.
49. Сус І. Олександр Миколайович Цинкаловський – історик-археолог та етнограф Волині / І. Сус // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. : зб. наук. пр. – Луцьк : [б. в.], 2003. – Ч. 2. – С. 64–65.
50. Терський С. Цинкаловський Олександр Миколайович / С. Терський // Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині : монографія / С. Терський. – Львів : Львів. політехніка, 2010. – С. 202–203.
51. Цибульська О. Олександр Миколайович Цинкаловський / О. Цибульська // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 32–36.
52. Шевчук М. Олександр Цинкаловський – історик, археолог, етнограф, дослідник Волині та України / М. Шевчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 30–32.
53. Шестакова Н. Олександр Цинкаловський та Архів історії унії / Н. Шестакова // Волинська ікона: питання історії вивчення, дослідження та реставрації : матеріали V Наук. конф. – Луцьк : [б. в.], 1998. – С. 33–35.
54. Шиприкевич В. Олександр Цинкаловський / В. Шиприкевич // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян та людських документах. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1999. – Т. 3. – С. 649–651.
55. Шиприкевич В. Олександр Цинкаловський / В. Шиприкевич // Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). – Вінніпег : [б. в.], 1984. – Т. 1. – С. 598–600.
56. Gaczoł A. Pamiątki związane z życiem i działalnością Aleksandra Cynkałowskiego w Krakowie / A. Gaczoł // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 19–20.
57. Gurba J. Miejsce O. Cynkałowskiego w archeologii UMCS w Lublinie / J. Gurba // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 58.
58. Kuśnierz J. Związki Aleksandra Cynkałowskiego z Zamojszczyzną – Kryłów i Gródek nad Bugiem / J. Kuśnierz // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть : матеріали X Наук. іст.-краєзн. конф. : зб. наук. пр. – Луцьк : [б. в.], 2002. – С. 103–105.
59. Kuśnierz J. Wybrane zasadnienia w zakresie współpracy Aleksandra Cynkałowskiego z Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie w świetle polskich publikacji oraz dokumentów archiwalnych / J. Kuśnierz, A. Urbanski // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчю від дня народження О. Цинкаловського (м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р.). – Луцьк : [б. в.], 2008. – С. 54–57.

УДК 94(477.82)«192/193»

Наталія Кінд-Войтюк

Історико-краєзнавча та пам'яткоохоронна діяльність на Західній Волині у 1920–1930-х рр.: джерела вивчення

У статті проаналізовано й здійснено спробу ввести до наукового обігу джерела з вивчення краєзнавчої та пам'яткоохоронної роботи на Західній Волині у 1921–1939 рр.

Ключові слова: джерела, документи, спогади, архівні матеріали, публікації документів і матеріалів.